

Överdäckningar

– En analys av dagens riskhanteringsproblematik inom denna allt vanligare stadsbyggnadsstrategi

I takt med en ökande befolkning och urbanisering har överdäckningar på senare tid blivit en allt vanligare strategi inom fysisk planering. En överdäckning definieras i regel av en konstruktion som tunnlar in ett nytt eller befintligt väg- och/eller järnvägsstråk och på så sätt skapar exploaterbar yta ovanför samtidigt som den reducerar den så kallade barriäreffekten mellan stadsdelar. Trots de många fördelarna medför även överdäckningar stora problem och utmaningar gällande riskhantering, i synnerhet kopplat till värderingen av risker med väldigt låg sannolikhet och katastrofal konsekvens.

En överdäckning består av en tunneldel och detaljplansdel, och kan därmed ses som två separata infrastruktursystem som i viss utsträckning även interagerar. I dagsläget finns inga konkreta riktlinjer, regelverk eller lagar som specifikt behandlar överdäckningar sett till sin helhet, utan endast för de två separata systemen. Riskhanteringen som bedrivs i samband med överdäckningsprojekt har således visat sig bli fragmenterad när risker som påverkar båda systemen ska analyseras, värderas och hanteras.

Genom en intervjustudie med ett antal inom ämnet insatta personer kombinerat med en kompletterande riskanalysgranskning, kartlades de huvudsakliga problem och utmaningar som präglat riskhanteringen genom åren. Utöver den påtagliga bristen på lämpliga riktlinjer, lagar, och regelverk ansågs riskvärderingen utgöra en central del av problematiken, i synnerhet kopplat till händelser med mycket låg sannolikhet och katastrofal konsekvens. Respondenterna var även överens om att samspelet mellan de inblandade intressenterna inte fungerar bekymmersfritt vilket även gäller beslutsfattandeprocessen.

För att undersöka forskningsläget kring ämnet både nationellt och internationellt utfördes en systematisk litteraturstudie vilken resulterade i en mängd vetenskapliga artiklar varav ingen specifikt behandlade överdäckningar. Trots ett antal intressanta exempel på innovativa riskanalys- och riskvärderingsstrategier kunde slutsatsen dras att det råder brist på forskning kring ämnet.

Som nämnts tidigare grundar sig de huvudsakliga problemen och utmaningarna i värderingen av händelser med mycket låg sannolikhet och katastrofal konsekvens. Ett typexempel på en sådan händelse är en storskalig explosion till följd av transport av farligt gods vilket inte bara påverkar tunneltrafikanterna utan även tredje man som befinner sig i bebyggelsen ovanför överdäckningen. I dagsläget används acceptanskriterier utvecklade av DNV (Det Norske Veritas) under tidigt 2000-tal för värdering av individ- och samhällsrisk. Enligt utsago från respondenterna räcker dessa kriterier inte till när antalet omkomna överstiger 1000 vilket ofta är fallet för de storskaliga explosionerna som analyseras. Det råder konsensus om att dessa måste utvecklas eller avvecklas och ersättas med lämpligare alternativ för att kunna reducera osäkerheterna som resultaten medför och på så sätt även förenkla beslutsfattandet. Fortsättningsvis kunde slutsatsen dras från intervjustudien att man bör jobba vidare med riskstyrningen för att på så sätt reducera oklarheter kring ansvarsfördelning inom projekten samt undvika att oförutsedda målkonflikter uppstår mellan intressenter.

Avslutningsvis ämnade även arbetet redogöra för huruvida det nya riskhanteringsperspektivet är applicerbart inom överdäckningsprojekt och vad de olika intervjurespondenter har för inställning till hållbarhet och resiliens inom infrastruktur i allmänhet. Det nya riskhanteringsperspektivet där osäkerhetshantering och kunskap hos de som utför riskhanteringsarbetet står i fokus kan med stor sannolikhet bidra med positivt inflytande. Vidare var majoriteten av respondenterna eniga om att hållbarhet och resiliens är två fundamentala aspekter av riskhanteringen och bör således alltid beaktas inom infrastrukturprojekt så länge det är rimligt ekonomiskt.